

Vlastenectvo – fenomén nadčasový a aktuálny aj pre súčasnosť či prehliadaný v dnešnej hudobnej edukácii a pedagogike?

PhDr. Jana Kupková, CSc.

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Abstrakt

Príspevok reflektuje fenomén vlastenectva, odvíja sa od novších dejín hudobnej výchovy a pedagogiky na Slovensku a pozornosť zacieluje na súčasnosť a hudobno-kultúrne a pedagogické snahy dneška.

Kľúčové slová

vlastenectvo, súčasnosť, hudobná edukácia, pedagogika, fenomén

Abstract

The paper focuses on the phenomenon of patriotism and traces its background in the modern history of music education and pedagogy in Slovakia. Particular attention is paid to the present time and current music-cultural and pedagogical activities.

Keywords

patriotism, present times, music education, pedagogy, phenomenon

Úvod

Je zrejmé, že rok 2021 je v česko-slovenskom kontexte rokom mnohých relevantných výročí. Pripomíname si 95 rokov od prvého pravidelného vysielania rozhlasu na Slovensku (1926), ako aj 65 rokov od začatia televízneho vysielania na Slovensku (štúdio Bratislava v roku 1956). V slovenskom pedagogickom teritóriu vyzdvihujeme významný fakt uplynutia storočnice vysokoškolského vzdelávania na Univerzite Komenského v Bratislave, taktiež aj sté výročie slovenskej kinematografie. Tešíme sa, že v tomto roku sa stretávame, aj keď iba „on-line“ na platforme významnej a pre sféru hudobnej pedagogiky veľmi prínosnej konferencie „**Musica viva in schola**“ v Brne, na jej už 30. ročníku. Je to azda aj magické naplnenie jej poslania i trvania, nakoľko práve uplynulo šesťdesiatpäť rokov od konania jej prvého ročníka (1956).

Za nami však je už druhé decénium 21. storočia. No aj napriek prevratnému napredovaniu vo všetkých oblastiach vedy, výskumu i umenia, zostávajú pred nami ešte nezodpovedané niektoré otázky, či problémové okruhy. Jedným z nich je aj akceptovanie fenoménu vlastenectva a jeho uplatnenie v súčasnej hudobnej edukácii, pedagogike i hudobnej kultúre. Pokúsime sa na ňu zodpovedať, i keď sme si vedomí, že obmedzený rozsah príspevku nám dovolí niektoré podstatné zretele len naznačiť a nemožno ich objasniť v adekvátnej hĺbke a detailnom prieniku.

Vymedzenie pojmu

Je nesporné, že pojem vlastenectva je spoločensky determinovaný, jeho definície v dobovo podmienenej pedagogike a v odbornej literatúre v 80. rokoch 20. storočia sa orientujú predovšetkým na vlasteneckú výchovu, ktorá je charakterizovaná ako „cieľavedomá činnosť, zameraná na formovanie a upevňovanie pozitívnych vzťahov človeka k vlasti, národu, rodnej krajine“ (Pavlík et al., 1984, s. 547). Obsah vtedajšej socialistickej výchovy a vzdelávania detí a mladej generácie sa realizuje kreovaním vzťahov k vecnému prostrediu (prírodným krásam a bohatstvu vlasti, výsledkom práce ľudu minulosti a súčasnosti), vzťahov k pracujúcemu ľudu, vlastnému ako aj iným národom vlasti, utváraním vzťahov k pokrokovým národným a revolučným tradíciám

vlastnej krajiny. Presadzované ideologické zretele sú v tej dobe obsiahnuté v snahách o zohľadňovanie vzťahu k „aktuálnym problémom socialistického budovania“, ako aj „úcty a hrdosti k dosiahnutým výsledkom socialistického vývinu“.

Vzhľadom na sféru slovenskej a českej hudobnej pedagogiky a jej osobitý prínos v polovici 80. rokov uplynulého storočia, však nemožno opomenúť významné progresívne úsilie českých a slovenských hudobných pedagógov, ktorí spojili svoje sily najvýraznejšie práve na platforme tzv. „Nitrianskych konferencií“. V spoločných a zjednotených aktivitách relevantne prispeli k vzostupu hudobnej pedagogiky na Slovensku. Výrazné boli aj pozitívne ambície vo sfére intencionálnej i záujmovej hudobno-pohybovej a telesnej aktivity, tak v Čechách, ako aj na Slovenku. Osobne v tomto období oceňujeme obrovskú sebadisciplínu ľudí všetkých vekových kategórií, ktorí s nadšením pestovali esteticky hodnotnú kultúru pohybu a prezentovali ju na reprezentatívnych spartakiádnych vystúpeniach, s vyústením na celoštátnej spartakiáde v Prahe na „Strahovskom štadióne“. Oceňujeme fakt, že výber hudby, ktorý bol podkladom k vystúpeniam a znel počas nich, bol volený vhodne, pôsobivá hudba zahŕňala aj umelecky hodnotné artefakty vážnej hudby (napr. aj symfonickú báseň „Vltava“ od B. Smetanu).

Súčasný „Krátky slovník slovenského jazyka“ (Kačala et al., 2020, s. 818) uvádza pod pojmom „vlastenec“ nasledovnú charakteristiku: „kto pociťuje a prejavuje lásku k vlasti, patriot: oddaný vlasti“, pričom k prívlastku vlastenecký sa viaže vlastenecký cit, čin.

Akceptujúc tieto atribúty, ako aj v intenciách vnútorného pocitu hrdosti na príslušnosť k svojmu národu, hájenie jeho záujmov, dosiahla relevantný bádateľský prínos v empirickom výskume, realizovanom v roku 2012 na základných školách na Slovensku, skúsená a erudovaná vysokoškolská hudobná pedagogička Dagmar Micháľková.

Je zrejmé, že vlastenecké ideály sú v českej a slovenskej spisbe i v realizovaných činnorodých aktivitách doložené oddávna. Sú však ešte stále aktuálne a podnetné aj v súčasnej postmodernej dobe?

Historický exkurz do slovenskej hudobnej pedagogiky so zreteľom na akceptáciu fenoménu vlastenectva

Prvky vlastenectva, resp. jeho atribúty sa v dejinnom vývoji českej a slovenskej hudobnej pedagogiky uplatňovali v rôznej miere a v rozmanitej intenzite. Relevantným prameňom nám stále zostáva výborná publikácia (1990), mapujúca históriu našej hudobnej výchovy od dvojice zanietených pedagógov Vladimíra Gregora (Hv v českých krajinách) a Tibora Sedlického (Hv na Slovensku).

Detailnejší pohľad v našom príspevku venujeme obdobiu 20. storočia a desaťročiam nového milénia, nakoľko sféru hudobnej výchovy a hudobnej pedagogiky na Slovensku po roku 1918 sme reflektovali v početných štúdiách a prácach rôzneho druhu, ktoré rezultovali predovšetkým z pramenných výskumov. Po preštudovaní a analýze vydaných edukačných médií (učebnice hudobnej výchovy) sme registrovali zretele, ktoré korešpondujú s akceptovaním vlasteneckých atribútov vo výbere piesní, zaradených do nich. Piesne K. Kuzmányho „**Kto za pravdu horí**“, S. Tomášika „**Hej Slováci**“, ako aj mnohé iné nájdeme v spevníkoch a učebniciach, vydaných na Slovensku v tzv. medzivojnovom období u F. Sládka, E. Hulu, aj M. Schneidra-Trnavského. Kvitujeme aj zaradovanie vlastných piesní, ktoré je príznačné aj pre nášho slovenského národného umelca, svojím všestranným prínosom pre slovenskú hudobnú kultúru mimoriadne významného. Pripomíname aj relevantný fakt, že hudobný skladateľ a pedagóg **Mikuláš Schneider-Trnavský** (1881–1958) sa aktivizoval v časoch svojej mladosti v rámci spolku **Detvan**, etablovanom v Prahe. Vo svojej učebnici (1922) uviedol aj svoju mimoriadne „nadčasovú“ pieseň „**Hoj vlast' moja**“ (1920), známu dnes predovšetkým v podobe kvalitnej a národne presvedčivej zborovej kompozície, interpretovanej viacerými slovenskými zborovými telesami a zaznamenanú v podobe viacerých hudobných nosičov.

Nemožno tiež nespomenúť relevantnú skutočnosť, že na sklonku 20. rokov uplynulého storočia sa formovala relevantná slovenská generácia skladateľov, tzv. slovenská hudobná moderna. Významný slovenský muzikológ, skladateľ a pedagóg prof. Ladislav Burlas (1996, s. 264) výstižne vyzdvihol fakt, že „hudobná moderna reagovala na vývojový dynamizmus nových životných situácií a myšlienkových prúdov, do ktorých sa

Slovensko po roku 1918 dostalo“, stotožňujeme sa s ním v jeho pozitívnom poznatku o výraznom interese o slovenskú ľudovú kultúru zo strany tak českých skladateľov, ako aj skladateľov a etnomuzikológov maďarských (B. Bartók). Na mieste je tiež zvýrazniť významnú skutočnosť, že predstavitelia našej národnej hudby študovali na Majstrovskej škole u Vítězslava Nováka v Prahe, čo ich veľmi pozitívne nasmerovalo aj na naše slovenské korene, ich perspektívnosť a inšpiratívnosť v ďalšej línii ich skladateľských ambícií a nadčasových národných kompozičných výsledkov.

Ich hudobné diela s národným (t. j.) aj vlasteneckým akcentom, využitie, či kreovanie hudobných diel v duchu vyspelých kompozičných techník a smerov hudby 20. storočia, sa už dostávali i do školských dokumentov, problémy však nastávali v súvislosti s ich adekvátnou percepciou v škole, nakoľko školy, aj v tej dobe, keď tzv. „predhrávanie skladieb“ bolo súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu, nedisponovali potrebnou didaktickou technikou. Aké skladby teda našli svoje uplatnenie, resp. odporúčanie v dobových edukačných médiách? Spomeňme napr. hudobné ukážky z diel majstra Eugena Suchoňa (národná opera **Krútnava**; 1941–47), uvedené v slovenských učebniciach, vydaných v rokoch 1945–1960 pre stredné školy.

Po roku 1960 sa rozšíril diapazon piesní a skladieb v učebniciach hudobnej výchovy. V edukačných médiách (učebnice Hv) boli etablované skladby rôznych druhov a žánrov, z vokálnych vyzdvihujeme aj vlastenecky zameranú pieseň „**Domovina moja**“ (hudba T. Andrašovan, poézia V. Mihálik). Hudobné ukážky z opery **Svätopluk** E. Suchoňa z let 1950–59 mali ambíciu rozvíjať nielen estetické, ale hlavne vlastenecké cítenie a národné zretele, hrdosť na našu slovanskú minulosť a relevantnú históriu.

Po roku 1976, kedy vstúpil do platnosti dokument „Ďalší rozvoj československej výchovno-vzdelávacej sústavy“, sa náplň hudobnej edukácie obohatila o rôznorodejšie hudobné aktivity, zahŕňajúc nielen spevácke a percepčné činnosti, ale aj inštrumentálne a hudobno-pohybové. Vokálny materiál piesní na elementárnom stupni neprinášal podstatnú inováciu vo výbere piesní. Výraznejšie obohatenie repertoáru v učebniciach 1. stupňa predstavuje inovovaná učebnica pre 4. ročník (1987), rôznorodá regionálna folklórna línia je evidentná vo výbere piesní v 5. ročníku základnej školy (1988).

Obdobie po tzv. „Nežnej revolúcii“ (17. november 1989) vytvorilo priestor k „otváraníu okien do Európy“, fenomén slovenských národných tradícií a príklon k aspektu vlastenectva nezanikol.

Pre hudobnú výchovu a hudobnú pedagogiku nové kultúrno spoločenské podmienky priniesli nové obzory, horizonty hudobnej kultúry, ako aj pedagogiky boli postavené pred úlohu vysporiadať sa s novými výzvami a priniesť nové podnety a impulzy v duchu doby.

Na tomto mieste si dovoľíme vyzdvihnúť aj pozitívne bádateľské ambície vysokoškolských pedagógov UMB v Banskej Bystrici, ktorí si predsavzali skúmať vlasteneckú výchovu a jej aplikáciu vo vtedajšej edukačnej realite a hľadať cesty k jej aktívnemu a tvorivému uplatneniu (KEGA č. 044UMB-4/2011 „Formovanie vlastenectva prostredníctvom hudobných artefaktov v multimediálnom svete“). Práve cestu integratívneho prepojenia viacerých disciplín (resp. vyučovacích predmetov), ktorý demonštrovala aj pedagogička Dagmar Strmeňová (2017), pôsobiaca na tejto slovenskej univerzitnej platforme, tiež pokladáme za vhodnú a perspektívnu stratégiu k aplikácii atribútov vlastenectva, využijúc ich na rôznych stupňoch a typoch škôl na Slovensku, resp. analogicky aj v iných krajinách napr. tzv. Vyšehradskej štvorky.

Tu sa tiež naskytuje ďalšia perspektívna možnosť rozvoja, ktorá sa využíva už dlhé roky, či skôr desaťročia, spočiatku v podobe ľudovej umeleckej tvorivosti, a jej prínos formuloval muzikológ, skladateľ a pedagóg prof. Jozef Kresánek (1980, s. 257). Uviedol, že „ľudová hudba, ešte taká blízka vidieckemu obyvateľstvu, ak sa spracúva prostriedkami inšpirovanými už aj súčasnými technickými zvratmi v harmónii, kontrapunkte, inštrumentácii, je vo vývojovom i výchovnom procese dôležitým spojivom známeho s neznámym“. Zhodne s ním možno predpokladať zabezpečenie ďalšieho rastu folklórnej tradície, ktorá by azda na vidieku odumierala, nakoľko odumiera živná pôda, na ktorej sa rozvíjal klasický folklór.

Je zrejmé, že dodnes s pocitom hrdosti sledujeme a „drukujeme“ aktivity hudobných súborov na Slovensku, nielen profesionálnych (**SLUK** – Slovenský ľudový umelecký kolektív, **Lúčnica**), ale aj amatérskych, rôznych vekových kategórií nadšencov ľudového umenia, ktorí majú svoje adekvátne miesto aj na univerzitnej pôde, pričom súbory na

platforme učiteľských fakúlt na Slovensku (napr. v Nitre **Ponitran, Zobor**, a i.) nielen dôstojne reprezentujú svoju Alma mater v domácom teritóriu, ale sú úspešné aj v umeleckej konfrontácii s inými vysokoškolskými súbormi zo zahraničia.

Po roku 2013 vyšli na Slovensku nové učebnice hudobnej výchovy pre druhý stupeň základnej školy, pričom možno oceniť, že sú odrazom poznania a orientácie ich autorov v širokom spektre hudobných žánrov a druhov a hudbe minulosti i aktuálnej súčasnosti.

Hudobná kultúra a hudobná pedagogika na Slovensku v dobe moderny

Je evidentné, že so sférou hudobnej výchovy a hudobnej pedagogiky úzko súvisí aj oblasť hudobnej kultúry a médií. Jej súvzťažnosti vystihol český muzikológ a vysokoškolský pedagóg profesor Jiří Fukač so svojim spoluautorským tímom v zložení Fukač, J., Tesař, S., Vereš, J. Poukázali však aj na ich úskalia, ktoré formulovali (2000, s. 143) nasledovne: „Potrebám určitých záujmových skupín sa prispôsobuje nielen akékoľvek rozhlasové a televízne vysielanie, ale i koncertná prevádzka („prevoz“), náplň väčšiny hudobných festivalov, atď... Využívanie internetu by mohlo vyvolať i procesy spontánneho formovania veľmi špecifických hudobno-záujmových skupín...“

Je teda zrejmé, že sféra hudobnej pedagogiky sa stala aj v dobe moderny ideálnou platformou ku konfrontáciám a interpretáciám hudobných pedagógov slovenských a českých, ale aj zahraničných. V našej monografii (Kupková, 2014) sme akcentovali a vystihli ich prínos v oblasti hudobno-pedagogickej reflexie na Slovensku. Spoločne vydávané zborníky štúdií, organizované a úspešne realizované hudobno-pedagogické konferencie a iné podnetné aktivity sa stali nielen zdrojom poznania a prínosných inšpirácií, ale prispeli aj k hľadaniu a napĺňaniu nových, progresívnych ciest v hudobnej edukácii a hudobnej pedagogike.

Rozhodne nemožno opomenúť relevantný fakt, že oba naše národy – český a slovenský – sa v rôznych sférach spoločenského a kultúrneho života vzájomne ovplyvňovali, po roku 1918 žili v spoločnej Československej republike, pri rozvoji slovenského školstva a pedagogiky aktívne napomáhali aj viacerí, či mnohí českí pedagógovia. Osobnosti

z českého kultúrneho teritória sa nadchli krásou slovenského folklóru, napr. Karel Plicka – etnograf a režisér filmu „**Zem spieva**“ (1933) a aj ich veľmi vydarené filmové produkcie možno v akceptácii lásky a obdivu k vlasti považovať za pendant slovenských filmov, akými bol napr. slovenský film „**Rodná zem**“ natočený v roku 1955 (réžia J. Mach, hudba T. Andrašovan a protagonista M. Ťapák).

Aj v aktuálnej súčasnosti, resp. po rozdelení Československa (dlhodobo našej spoločnej vlasti) a v roku 1993 etablovaní Českej republiky a Slovenskej republiky, je, nazdávame sa, naša česko-slovenská vzájomnosť stále živá. Podieľajú sa na tom aj súčasné médiá, aj keď spoločné programy si zvolili predovšetkým bázu zábavných televíznych projektov (napr. „Česko Slovensko má talent“), ktoré prezentujú bohatú variabilnosť hudobných žánrov (okrem iných aktivít, najmä pre mladých ľudí rôznych „atraktívnych“ žánrov a vystúpení). Ak zameriame pozornosť na súčasné rozhlasové vysielanie na Slovensku, etablované pod egidou RTVS, interes si zaslúži stanica „Regina“, ktorá vo svojom rámci vyčlenila priestor vysielaniu „**Patria**“, venujúc sa aktivitám spoločenského a kultúrneho života na Slovensku so zreteľom na rôzne národnosti, ktoré na Slovensku žijú (Rusíni, Ukrajinci, Maďari etc.).

Fenomén vlastenectva na Slovensku v súčasnosti

Ako našu reflexiu, zameranú na fenomén vlastenectva uviesť do kontextu s dobou postmoderny? Slovenský hudobný sociológ Rastislav Podpera (2010, s. 5) konštatuje, že „postmodernú dobu vnímame ako výrazne neprehľadnú a plnú paradoxov“. Jej podrobné definície a obsahové súvislosti sú v muzikologickej sfére reflektované, ich vymedzenie však v našom príspevku nie je prioritné. Je však zrejmé, že niektoré pozitívne a aj pre rozvoj hudobnosti veľmi progresívne aktivity majú tak v našej minulosti, ako aj v súčasnosti relevantný význam. V intenciách myšlienok D. Strmeňovej (2019, s. 184), ktorá hodnotu zborového spevu akcentovala nasledovne: „spoločný spev patrí oddávna k obľúbeným odborom hudobného umenia nášho ľudu. Prejavoval ním svoje spoločné pocity a túžby. Bol silným spájadlom národného kolektívu. Hudba a zborový spev majú primárnu schopnosť spájať ľudí v spoločných ideách, k zážitku, k aktivite a tiež dotvoriť atmosféru určitej situácie“, vidíme v ňom stále, aj v storočí

dominantnosti informačných a komunikačných technológií, silný a účinný stimul aj k rozvíjaniu ideí vlastenectva a posilnenia národného povedomia.

Ak vlastenectvo možno poňať ako adoráciu domova, domoviny, svojej otčiny, nemôžeme sa v hudobnej edukácii nechať žánrovo „sputnať“ len sférou tzv. vážnej, či artificiálnej hudby, ale je nutné zobrať do úvahy celú širokospektrálnosť hudby, teda akceptovať aj tzv. hudbu nonartificiálnu, v jej rozmanitých variantoch. Sme presvedčení o tom, že aj v tejto hudobnej sfére sú tzv. evergreeny, ktorých úspešnosť, či v bežnej reči povedanú širokú počúvateľnosť, či obľúbenosť, dokladajú aj v médiách realizované audiovizuálne hudobné programy (napr. v Slovenskej televízii „Hit storočia“, v roku 2007, repríza RTVS, 2021), a zároveň latentne napĺňajú aj ideu vlastenectva. Našu pozornosť si zaslúžia v nich novými, mladými interpretmi prezentované nadčasové piesne z oblasti tzv. populárnej hudby – uvedme napr. piesne **„Najkrajší kút v širom svete“** autorov G. Dusíka, P. Braxatorisa (1956), ako aj **„Rodný môj kraj, zo všetkých najkrajší“** (G. Dusík, P. Braxatoris, 1938), tiež i piesňový hit **„V slovenských dolinách“** autorov P. Hanzelyho, L. Zemana (1976). Úspešne bodovali tieto piesne s vlasteneckým puncom, niektoré si získali obľubu u mladých aj prostredníctvom súčasných populárnych slovenských hudobných skupín a ich sympatických sólistov (napr. hudobná skupina Desmod so spevákom Máriom Kollárom alias „Kuly“). Aj keď slovenským hitom storočia sa stala pieseň **„Vyznanie“** (J. Lehotský, K. Peteraj, 1979, pôvodne interpret. M. Gombitová), teší nás to i preto, že ide o veľmi hodnotnú pieseň s hlbokým obsahom a prvkami „muzikalizácie“ poetického textu.

Obdobie pandémie (Covid-19) a následnej karantény prinieslo svoju negatívnu daň... Možno si len priať, aby sa v slovenskom kultúrnom i mediálnom teritóriu zachovala súčasná situácia, kedy musia slovenské súkromné rozhlasové médiá zohľadňovať dosiaľ platnú požiadavku akceptovania 25-percentného zastúpenia slovenskej hudby vo svojej programovej ponuke. Veríme, že naše médiá neopustia súčasnú líniu prezentácie relevantných artefaktov z rôznych sfér umenia, vrátane hodnotnej slovenskej produkcie. Dúfame, že rozbehnutý kultúrny život na Slovensku sa vplyvom negatívnych okolností nezabrzdí a budeme žiť v živom kontakte s umením a kultúrou.

Záverečné zhrnutie

V titule nášho príspevku, ako aj v predkladanom texte, reflektujúc vytýčenú problémovú otázku, sme dospeli k rezultátu, že fenomén vlastenectva je aj v súčasnosti nadčasový a mimoriadne aktuálny. Vo sfére jeho napĺňania však možno vidieť isté rezervy. Len proklamáciou v školských dokumentoch a verbalizáciou ideí sa však situáciu nepodarí optimalizovať. Cesty k riešeniu vidíme nielen vo sfére rodinnej výchovy, ale najmä na platforme vzdelávania učiteľov všetkých stupňov a typov, rozvíjaním ich vlasteneckého cítenia a vedomia. Prostredníkom k jeho pozitívnemu rozvoju je nielen výber atraktívnych hudobných diel a hudobných aktivít, ale aj voľba integratívnych ciest a pedagogických stratégií k osloveniu detí a mladých ľudí. Svojich žiakov a zároveň aktívnych percipientov, u ktorých budú mať na zreteli aj ich vývinové osobitosti, a to v súlade so súčasnou akceleráciou vývinu detí a mládeže. Všetci učitelia, ktorí realizujú svoje pedagogické poslanie úprimne (a zanietene), majú v sebe predpoklad zažiť v mládeži iskierku záujmu, či lásky o naše národné tradície, prebudiť ich vlastenecké cítenie a viesť ich aj k rešpektovaniu kultúry ďalších národností, ktoré s nami zdieľajú našu spoločnú vlasť, jej prírodné krásy, kultúrne bohatstvo i úspechy na poli umenia a vedy.

Zdroje

- Burlas, L. (1996). Slovenská hudba 20. storočia. Vývoj v prvej polovici storočia. In O. Elschek (Ed.), *Dejiny slovenskej hudby od najstarších čias po súčasnosť* (s. 259–272). ASCO art & science, Bratislava.
- Fukač, J., Tesař, S., Vereš, J. (2000). *Hudební pedagogika. Koncepcie a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Masarykova univerzita.
- Gregor, V., Sedlický, T. (1990). *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. Editio Supraphon.
- Kačala, J., Považaj, M., Pisarčíková, M. (2020). *Krátky slovník slovenského jazyka*. Vydavateľstvo Matice slovenskej.
- Kresánek, J. (1980). *Úvod do systematiky hudobnej vedy*. Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- Kupková, J. (1993). *Hudobnopedagogické aktivity na Slovensku po roku 1918* [Kandidátska dizertácia].
- Kupková, J. (2014). *Hudobná výchova na Slovensku po roku 1989*. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- Pavlík, O. et al. (1985). *Pedagogická encyklopédia Slovenska II*. VEDA, vydavateľstvo SAV.
- Podpera, R. (2010). *Dynamika súčasnej hudobnej kultúry*. Verbum.
- Strmeňová, D. (2017). *Vlastenecká výchova z hudobného aspektu*. Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.
- Strmeňová, D. (2019) Zborový spev v Banskej Bystrici na základných školách v súčasnosti. In M. Pazúrik (Ed.), *Cantus Choralis Slovaca 2018* (s. 181–185). Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

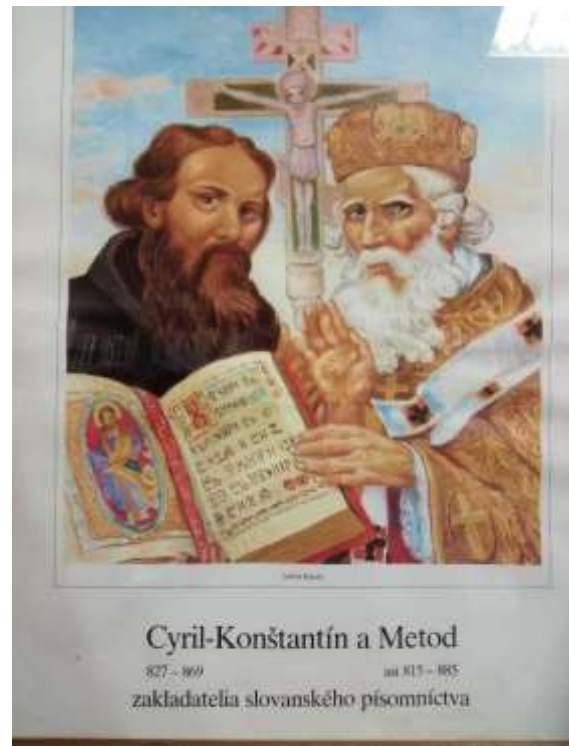
Obrazová príloha

1. Výber významných dejateľov, aktívne pôsobiacich na území Slovenska

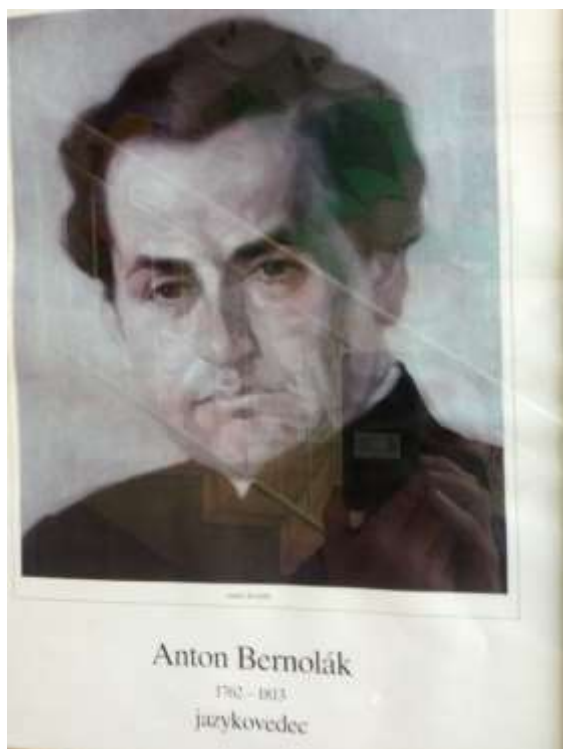
Zdroj: Foto – reprodukcie portrétov relevantných osobností, etablované v priestoroch Krajskej knižnice Karola Kmeťku v Nitre

Obr. 1: Knieža Pribina

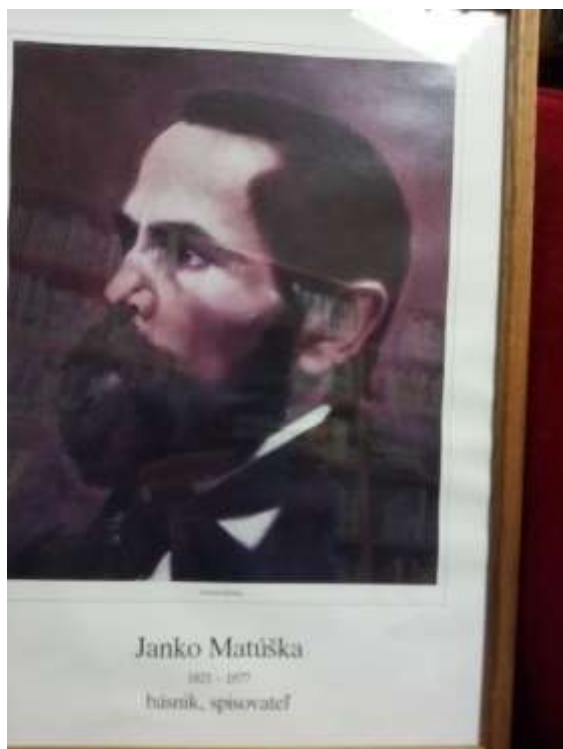
Obr. 2: Koštantín-Cyriľ a Metod

Obr. 3: Anton Bernolák

Obr. 4: Ján Hollý

Obr. 5: Janko Matúška

2. Výber ľudových piesní, zaradených do edukačných médií na Slovensku v 80. rokoch 20. storočia

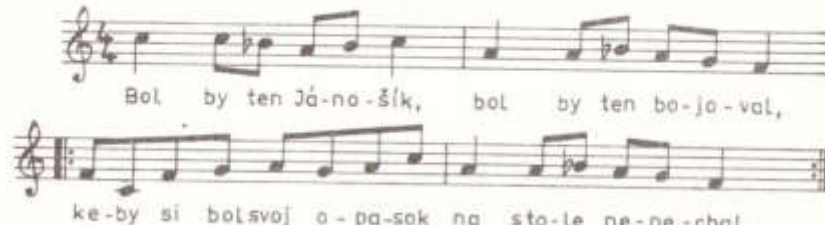
Zdroj: Turza, B., Slujková, V., Físla, R., Ganzer, L. (1989). *Učebnica hudobnej náuky pre 1. ročník ĽŠU*. Opus.

A ja som z Oravy

A ja som z Oravy deb-nár a ja ťa
diev-čat-ko ne-znám, vez-mem si po-bi-jač,
klieš-te, pôj-dem ja van-dra-vať eš-te.

Bol by ten Jánošík *

Bol by ten Já-no-šík, bol by ten bo-ja-val,
ke-by si bolsvoj o-pa-sok na sto-le ne-ne-chal.

47

Cervené jablčko

Čer - ve - né ja - bič - ko vo vrec - ku - mám, ko - ho ra -
da vi - dí - m, ko - ho ra - da vi - dí - m, to - mu ho dám.

The image shows a musical score for the song 'Cervené jablčko'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The melody is written in a treble clef. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables across notes. The first line of music ends with a double bar line and repeat dots. The second line of music also ends with a double bar line and repeat dots.

Češem si hlavičku *

Če - šem si hla - vič - ku a - ko ma - ko - vič - ku. He - li, he - li,
he - lič - ka, čer - ve - ná, bie - la ru - žič - ka.

The image shows a musical score for the song 'Češem si hlavičku'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The melody is written in a treble clef. The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables across notes. The first line of music ends with a double bar line and repeat dots. The second line of music also ends with a double bar line and repeat dots.

Ej, javor, javor *

Ej, ja - vor, ja - vor ze - le - ný, ej, ja - vor,
ja - vor ze - le - ný, čo si tak smut - ný v je - se - ni.

The image shows a musical score for the song 'Ej, javor, javor'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The melody is written in a treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The lyrics are written below the notes, with hyphens indicating syllables across notes. The first line of music ends with a double bar line and repeat dots. The second line of music also ends with a double bar line and repeat dots.

Hoja, Duňďa, hoja

Ho - ja, Duň - ďa, ho - ja, po - sta - la nás
krá - ľov - ná, ho - ja, Duň - ďa, ho - ja.

The image shows a musical score for the song 'Hoja, Duňďa, hoja'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The melody is simple and repetitive. The lyrics are written below the notes.

Pokapala na salaši *

Po - ka - pa - la na sa - la - ši sta - ni - na, sta - ni - na,
po - ve - da - li to na náš - ho Mar - ti - na,
po - ve - da - li to na náš - ho Mar - ti - na.

The image shows a musical score for the song 'Pokapala na salaši'. It consists of three staves of music in a 2/4 time signature. The melody is simple and repetitive. The lyrics are written below the notes.

Pradteže len, pradulienky

Prad - te - že len, pra - du - lien - ky, pôj - de -
me do - mov, pôj - de - me do - mov.

The image shows a musical score for the song 'Pradteže len, pradulienky'. It consists of two staves of music in a 2/4 time signature. The melody is simple and repetitive. The lyrics are written below the notes.

Prala som ja *

Musical score for the song "Prala som ja". It consists of three staves of music in a 2/4 time signature with a key signature of one sharp (F#). The lyrics are written below the notes.

Pra-la som ja na po-tôč-ku, pra-la som, pra-la som,
pra-la, pra-la, pra-la som, pý-tal sa ma je-den šu-haj,
čia ja som, čia ja som, čia ja, čia ja, čia ja som.

Z brezového dreva *

Musical score for the song "Z brezového dreva". It consists of three staves of music in a 2/4 time signature with a key signature of one flat (Bb). The lyrics are written below the notes.

Z bre-zo-vé-ho dre - va vo-da kvap - ká,
z bre-zo-vé-ho dre - va vo-da kvap - ká, na - pi - že so,
Kat - ka, Ka - tu - lien ka, Kat - ka, ved' je slad - ká.